

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De Oratione. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

m Ascendunt ad Altare.] Facta in medio tantum, ubi sunt, prius genuflexione, non alia iterum ad Altare.

n Prosequuntur usque ad finem.] Caput inclinant ministri cum Celebrante, & signant se in fine. Si sedendum erit, parato scamno oblongo, & decenter vestito à latere Epistolæ, in plano Cappellæ, postquam Celebrans dixerit secretò Hymnum Angelicum, facta Cruci à Celebrante inclinatione, seu genuflexione (si in Altari fuerit tabernaculum sanctissimi Sacramenti) & à ministris semper genuflexione, descendunt vnus post alium per breuiorem viam à latere Epistolæ ad sedem paratam, in qua sedent cooperato capite; quod tamen aperiunt cum inclinatione ad verba suprâ notata Hymni, dum cantantur à Choro: in fine verò non se signant rursus signo Crucis. quæ omnia & in Symbolo sunt obseruanda.

Sedet Celebrans medius inter Dia-

conum à dextris, & Subdiaconum à sinistris. Stant Acolythi regulariter apud Credentiam.

Reuerturi verò ad Altare, dimissis birretis, procedunt vnus post alium per planum Cappellæ, & facta in medio reuerentia Altari, vt suprâ, ascendunt quisque ad locum suum, vno remanente post alium.

Si verò sedendum non sit, quod maximè decet coram Sacramento in Altari exposito, stabunt apud Altare quasi pares, ex communiore vsu Romano, à principio vsque ad finem dicti Hymni cantati à Choro, & inclinabunt, vt suprâ dictum est: finitoque Hymno, facta à ministris genuflexione ibidem, descendunt ad gradus suos, vt vnus stet post alium.

Habes in fine huius Rubricæ, quoties ministri stare debent vnus post alium in Missâ, id est, nouies; ergo non in alijs casibus, quàm hoc loco præscriptis, & numquam extra Missam.

De Oratione. V.

DICTO Hymno, Gloria in excelsis, vel, si non sit dicendus, eo omisso, Celebrans ^o osculatur Altare in medio, manibus hinc inde super eo, vt suprâ, extensis; tum illis ante pectus iunctis, & demissis ad terram oculis, vertit se à sinistro latere ad dextrum & versus populum, hoc est, per eam partem quæ respicit cornu Epistolæ, & extendens ac iungens manus ante pectus, vt prius, dicit voce prædicta, ¹ Dominus vobiscum (vel, si sit Episcopus) ¹ Pax vobis (quod dicitur tantum hoc loco, quando dictus est Hymnus, Gloria in excelsis) &c. ² Et cum spiritu tuo, & iunctis vt prius manibus ³ reuertitur per eandem viam ad librum, ubi eas extendens & iungens ante pectus, caputq; Cruci inclinans, dicit, ⁴ Oremus; tum ⁵ extendit manus ante pectus, ita vt palma vnus manus respiciat alteram, & digitis simul iunctis, quorum summitas humerorum altitudinem distantiâq; non excedat, quod in omni extensione manuum ante pectus seruetur. ⁶ Stans autem, vt suprâ, extensis manibus, ⁷ dicit Orationem. Cum dicit, ⁸ Per Dominum nostrum, iungit manus, easque iunctas

iunctas tenet usque ad finem. Si aliter concluditur Oratio, Qui tecum, vel, Qui vivis, cum dicit, in unitate, iungit manus.

Hæc, & quæ sequuntur usque ad numerum 4. inclusivè, ferè omnia Burchardus.

o *Osculatur Altare.*] Alia ratione hîc osculatur Altare Sacerdos salutaturus populum, quasi qui accipiat pacem à Christo, per Altare, ut supra, significato, ut eandem det populo, pro quo statim est oraturus: cui idèd dicit, *Dominus vobiscum*, vel, si Episcopus est, *Pax vobis*. Extensio verò & iunctio manuum eadem significant quæ diximus in verbo *Oremus* supra tit. 3. num. 10. pag. 112. Præter extensionem & iunctionem manuum, addit congruè elevationem earumdem *Carim. Episcop. lib. 2. cap. 8.* Qui utuntur perspicillis, solent ea hoc loco deponere primùm: deponant autem ea quidem super Altare, numquam tamen super Corporale.

p *Versus populum.*] Ita *Amalar. lib. 2. cap. 9.* quos salutamus, eis faciem præsentamus. Et à sinistro latere ad dextrum se vertit Sacerdos, tum quia hic motus naturalis est; tum quia bonum est omen in dextra. *Dextera Domini fecit virtutem, Durand. lib. 4. cap. 14.*

q *Dominus vobiscum.*] Ijs quæ supra diximus *part. 1. tit. 7. num. 7. pag. 19.* adde, haberi in *Liturgia Græca sancti Petri* divinissimam hanc salutationem, quæ ita appellatur à *Dionysio de Eccles. Hier.* per hanc autem salutatur Ecclesia, etiam si vnus tantùm sit præsens, *Alexand. Alens. p. 4. quest. 36.* & tribuitur Apostolis eiusdem usus à *Conc. Braccar. 1. cap. 21.*

Septem sanè vicibus dicitur in Mis-

sa, si benè numeres, *Dominus vobiscum*, quatenus, exclusis septem vicibus capitalibus, suscipiat populus septiformem gratiam, ex *Innocen. III. lib. 2. cap. 24.* qui tamen indicat *cap. 22.* vel suo tempore non dictum esse *Dominus vobiscum* in fine Confessionis ante Missam; vel Missam ab eo præcisè sumi ab Introitu tantùm: nam salutationes septem ab eo indicatæ explicantur à *Durando lib. 2. cap. 14.* ut vna earum sit illa, quæ fit ante Communionem, *Pax Domini sit semper vobiscum*, quam nos non numeramus inter eas.

Ex his etiam septem vicibus ter non vertit se Sacerdos ad populum, nempe, in fine Confessionis, ante Euangelium, & in Præfatione. & in hac quidè, quia, *inquit Innocen. dicto cap. 22.* cor habet sursum ad Dominum, iamque proximo Sacrificio totus intentus est: ad Euangelium autem, *inquit Durandus,* totus est intentus ad verbum Dei annuntiandum. ferè idem dicam & ego in fine Confessionis, totus est ad se purgandum.

Nota præterea, quòd alternatim non se vertit, & se vertit, salutaturus populum Sacerdos, præterquam in fine Missæ; quia populum mox est dimissurus. Prima, tertia, quinta vice non se vertit; secunda, quarta, sexta, & septima se vertit; quod valet etiam ad varietatem.

r *Pax vobis.*] Dicitur in *lib. 8. Const. Apost. cap. 15.* Pax Dei. illud autem habetur expressè in *Liturgijs sancti Iacobi, & S. Basilij*, tamquam prima vox Christi ad Episcopos, ex *S. Remigio, à quo Innocentius III. lib. 2. c. 24.*

vt ostendat Episcopus, se esse Christi Vicarium, sicut in sequentibus salutationibus se demonstrat deinde Sacerdotem, *idem ibidem*. Tribuit Anaclero *Hugo Vist. lib. 2. cap. 11.* ritum dicendi, *Pax vobis*. Et verè solius est Episcopi distribuere dona Christi, cuiusmodi est pax, *ex Optato Milles. lib. 1. circa finem.*

[*Dicitur est Hymnus, Gloria.*] Indicat *Ordo Romanus*. Ratio est *Durandi loco citato*, quia in Hymno Angelico dicitur, *Et in terra pax*, idè subditur, *Pax vobis*, ab Episcopo: & quia hæc Salutatio à Christo facta fuit in die lætitiæ, qua plenus est Angelicus Hymnus.

[*Et cum spiritu tuo.*] Nihil melius, ait *Florus Magister in expositione Missæ*, quàm quòd optet populus Sacerdoti, quod ipse optat Ecclesiæ. habetur hoc in *predictis Liturgijs*, quod & à populo toto respondebatur, teste *Chrysostomo Homil. 36. in Epistolam 1. ad Corinthios*, & *Microlog. cap. 2.* nunc Minister respondet pro populo. Est autem sumptum à sancto Paulo *2. Timoth. ultimo*. Neque dicitur *tecum*, quia spiritualiter officia Ecclesiastica fiunt, *ex Petro Damiani, de Dominus vobiscum, cap. 3.* vt nimirum vnus sit affectus Sacerdotis, & populi, *Amar. lib. 2. cap. 9.*

[*Reuertitur per eandem viam.*] Ita & *Durand. loco citato*, & ratio motus est ad librum ipsum.

[*x Oremus.*] Habetur in *Liturgijs sanctorum Petri, Iacobi, & Marci.* ante Orationes publicas dicitur semper, *ex August. Epist. 106. ad Vitalem*: & hoc loco habet *Ordo Romanus*. vnde ab *Vranio*, scriptore *Vite sancti Pau-*

lini Episcopi Nolani, appellatur *Indictio Orationis*, qua inuitamus alios ad Orationem quæ sequitur, vt patet: sed *Durand.* innuit, dici ante medium Altaris ab aliquibus; ab alijs verò, vbi Orationem sunt dicturi, vt inter insinuationem & Orationem nihil omnino interponatur, *ibidem*. quod à nobis est vsitatum, quia congruentius.

[*y Extendit manus.*] Ex Paulo *1. Timoth. 2. Leuantes puras manus.* scribit *Tertull. de Orat. cap. 13.* manibus sublimiùs elatis, temperatè & probè elatis: temperatè inquit, & idè in Rubrica præscribuntur fines, vt humeros non excedant. in Missa verò significat extensionem Christi in Cruce, in qua statim orauit pro crucifixoribus, *Innocentius III. lib. 2. cap. 28.* & ante eum *Microlog. cap. 16.* Fortè desumptum est à veteri Testamento: nam Moyses leuans manus vicit Amalechitas, *Exod. 17.* & Salomon expandit manus suas orans Deum, *3. Reg. 8.*

[*z Stans.*] Stare in Oratione iustum est; genua flectere peccatorum, *ex Iustino Martyre libro Questionum, quest. 115.* Ritus autem standi hoc loco habetur apud *Innocentium III. libro 2. cap. 22.*

[*a Dicit Orationem.*] Vide quæ diximus supra titulo 9. par. 1. pagina 25.

[*b Per Dominum nostrum, iungit manus.*] De varijs conclusionibus supra titulo 9. num. 17. pag. 29. iunctio manus, quod est deuotionis & humilitatis signum, respondet optimè conclusioni Orationis; & multò magis cum dicitur in *vnitate*, vtraque scilicet manu iuncta.

- 2 Cùm nominatur Iesus, caput versus Crucem inclinatur: quod etiam facit cùm nominatur in Epistola. Et similiter ubicumque nominatur nomen B. Mariae, vel Sanctorum, de quibus dicitur Missa, vel fit ^c commemoratio: item in Oratione pro Papa, quando nominatur, semper caput inclinatur, non tamen versus Crucem. Si plures Orationes sunt dicenda, idem in eis, in voce, extensione manuum, & capitis inclinatione, quod supra dictum est, observatur.

Aperta est causa reuerentiæ in his nominibus. Cruci verò, quia ibi præterea est imago Christi, æquum est, ut ad nomen Iesus caput inclinetur. quæ de re Octava Synod. can. 3, & Concilium Moguntinum cap. de Vsu imaginum §. 2.

^c Commemoratio.] Nomine commemorationis hoc loco ne tamen intelligas suffragia communia Sanctorum in Oratione, *A cunctis*; sed commemorationem de Festo Simplicis Sanctorum, seu de Octava, ad quorum nomina, etiã in Canone, caput inclinatur.

- 3 Si Altare sit ^d ad Orientem versus populum, Celebrans versa facie ad populum, non vertit humeros ad Altare, cùm diciturus est, Dominus vobiscum, Orate fratres, Ite missa est, vel daturus benedictionem, sed osculato Altari in medio, ibi expansis & iunctis manibus ut supra, salutatur populum, & dat benedictionem.

^d Ad Orientem.] Ex traditione Apostolorum orandum est ad Orientem. Sanctus Athanasius de Plur. & necess. quest. 14. addit causas; quarum Prima est, quia ex Psalm. 131. adorandum est ubi steterunt pedes Domini, qui, ex Zachar. 14. in monte Oliuarum in Oriente stare dicuntur. Altera est, quia Deus est lux vera. Tertia, ut respiciamus Paradisum, vnde Adam eiectus fuit, est Clem. lib. 8. Constitut. cap. 15. & Nysseni de Orat. Quartam addit Iustin. ad Orthodox. quest. 118. quia Oriens est pars honoratior mundi. Quintam, Damasc. 4. de Fid. orthodox. cap. 13. quia Christus in Cruce Occasum respiciebat, eodemque situ caelum ascendit, & inde est venturus ad iudicium. conuersi igitur ad Orientem, quasi sedem Christi, nos in Oc-

casu semper ob culpam oremus. Sextam, sanctus Thomas 1. 2. quest. 3. artic. 3. ad 5. ad differentiam Iudæorum, qui ad Occidentem orabant, ut ex situ Templi Salomonici colligit Anastas. Niven. quest. 18. Septimam, Tertull. contra Valentin. cap. 3. quia in aurora venit ad Apostolos Deus in Pentecoste. Octauam, August. lib. 2. Serm. Dom. cap. 9. quia monemur conuertere animum ad naturam præstantiorem, id est Deum; sicuti conuertimus corpus terrenum ad caeleste nobilius. Verum nunc ad omnem partem Missam celebramus, quia Deus ubique est; neque intelligitur hæc Rubrica de omni Altari ad Orientem, sed de eo, in quo Celebrans habet & Crucem & populum ante faciem suam.

4 In Quatuor Temporibus, vel aliàs quando dicenda sunt plures Orationes cum Prophetijs, dicto Kyrie eleison in medio Altaris, reuertitur ad cornu Epistolæ, ubi stans ante librum extensis & iunctis ante pettus manibus, & caput Cruci inclinans, dicit, Oremus, ^e Flectamus genua, & illico manibus super Altare extensis, ut seipsum ad Altare sustineat, genuflectit, & sine mora surgens, eadem voce ministro respondente, Leuate, manibus extensis ^f dicit Orationem, ut supra, & in conclusione eas iungit. Dum autem legit Prophetias, tenet manus super librum vel Altare positas, ut mox dicetur de Epistola.

^e Flectamus genua.] Habet Microl. cap. 28. ut Oratione quæ fit cum ieiunio, addita humilitate, sit efficacior, Durand. l. 4. c. 14. Habes ritum genuflectendi, & statim surgendi, ad indicandum, quod propter peccatum in terram delapsi sumus, & per benignitatem Dei reuocati sumus, apud Basil. lib. de Spiritu sancto cap. 2. ubi etiam hunc eundem ritum deducit ab Apostolis.

Duo genua flecti vult Alcocer in

suo Cerimoniali ex vi verborum, Flectamus genua; sed vim non faciunt, quia dum singuli genua, plura genua tunc flectuntur.

^f Dicit Orationem.] Populus saltem acclinis esse debet ad Orationem usque ad Per omnia, ex Alcuino cap. de Celebratione Miss. additum est Amen ab Analecto, ex Hugone Victorino lib. 2. cap. 11. de cuius significatione diximus supra titulo 9. num. 17. pag. 30.

5 In Missa solemnè cum dicitur, Dominus vobiscum, & Oratio, Diaconus & Subdiaconus stant retrò post Celebrantem. ^g Flectamus genua dicitur à Diacono, à Subdiacono verò, Leuate, illo primum genuflectente, hoc primum surgente, ^h Celebrans verò non genuflectit.

^g Flectamus genua.] Ad Diaconum spectat, teste Casar. Arel. Homil. 30. de Gen. flect.

^h Celebrans non genuflectit.] Vide supra titulo 17. num. 3. p. 1. pag. 54. Ministri caput inclinant in Oratione eo-

dem modo quo Celebrans; & deceret, ut manus iunctas iidem tenerent. Neque Diaconus in fine Orationis tenetur dicere submissa voce, Amen; quod quidam putauere: satis enim est, quod à Choro respondeatur Sacerdoti.

De Epistola, Graduali, & alijs vsque ad Offertorium. V I.

1 Dictis Orationibus, Celebrans, positus super librum, vel super Altare manibus, ita ut palma librum tangant, vel, ut placuerit, librum tenens, ⁱ legit Epistolam intelligibili voce, & respondetur à ministro, Deo gratias, & similiter stans eodem modo prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum, ac Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis, Celebrans

Q 2